

Отримано: 02.09.2025

Прийнято: 16.09.2025

Опубліковано: 22.10.2025

УДК 338.3:658

DOI: 10.30857/2786-5398.2025.5.5

Світлана М. Бондаренко

Київський національний університет технологій та дизайну

**КРЕАТИВНІ ТРЕНДИ ПОДВІЙНОГО ПЕРЕХОДУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

У період воєнного стану значення легкої промисловості як сфери економічної діяльності зростає. На підприємствах галузі мають місце істотні труднощі, викликані воєнною агресією, проблемами з енергетичним постачанням, світовою турбулентністю, кардинальними змінами на внутрішніх та зовнішніх ринках. Водночас в галузі мають місце і позитивні зрушення, спричинені активним розвитком цифровізації та екологізації. Для виживання і процвітання підприємствам легкої промисловості потрібний подвійний перехід, який передбачає цифрову та зелену трансформацію. Метою дослідження є обґрунтування необхідності подвійного переходу підприємств легкої промисловості на цифрове та зелене лідерство, який передбачає формування креативних трендів та використання сучасних креативних технологій на основі сталого розвитку та цифровізації. У процесі проведення наукового дослідження було використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема системний аналіз і синтез, логічні методи пізнання, а також методи узагальнення, індукції та дедукції. Обґрунтовано необхідність подвійного переходу підприємств легкої промисловості України на цифрове та зелене лідерство, який передбачає формування креативних трендів та використання сучасних креативних технологій на основі сталого розвитку та цифровізації, охарактеризовано креативні технології, які використовуються на підприємствах легкої промисловості, такі як цифрова мода, штучний інтелект, доповнена та віртуальна реальність, біотехнології, 3D-сканування та 3D-друк, фрїсайклінг, апсайклінг, ресайклінг та ін. Легка промисловість України охоплює всі сфери національної економіки, адже виготовляє як споживчі, так і промислові товари. В умовах воєнного стану вона набуває особливого стратегічного значення, оскільки забезпечує Збройні Сили України та інші силові відомства якісним обмундируванням, сприяє збереженню робочих місць і наповненню державного бюджету через сплату податків. Проведене дослідження засвідчило, що за сучасних умов функціонування в Україні підприємствам легкої промисловості для збереження конкурентоспроможності та стабільного розвитку необхідно здійснити подвійний перехід і поєднувати екологічно орієнтований розвиток із цифровою трансформацією. Подвійний перехід забезпечує поєднання цифровізації із екологічними, соціальними та економічними цілями підприємств легкої промисловості. Креативність стала рушієм нових трендів, що дозволяють підприємствам не лише залишатися конкурентоспроможними, а й формувати глобальні тенденції. Тренди стимулюють розвиток креативних технологій. Креативні технології забезпечують засоби й форму реалізації креативних трендів. Креативні тренди і креативні технології тісно пов'язані між собою та разом формують інноваційні продукти, що відповідають очікуванням сучасних стейкхолдерів.

Ключові слова: легка промисловість; подвійний перехід; сталий розвиток; креативність; цифровізація; креативні тренди; креативні технології; цифрова мода.

Svitlana M. Bondarenko

Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

**CREATIVE TRENDS OF THE DOUBLE TRANSITION OF FASHION INDUSTRY
ENTERPRISES UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE**

During the martial law, the importance of fashion industry as a sphere of economic activity is growing. The enterprises of the industry are experiencing significant difficulties caused by military aggression, problems with energy supply, world turbulence and cardinal changes in domestic and foreign markets. The industry is also experiencing positive developments caused by the active development of digitalization and environmentalization. In order to survive and prosper, fashion industry enterprises need a double transition, which involves digital and green transformation. The purpose of the study is to substantiate the need for a double transition of enterprises in the fashion industry to digital and green leadership, which involves the formation of creative trends and the use of modern creative technologies based on sustainable development and digitalization. A complex of general scientific methods was used, in particular, system analysis and synthesis, logical methods of cognition, as well as methods of generalization, induction and deduction. The need for a dual transition of Ukrainian fashion industry enterprises to digital and green leadership is substantiated, which involves the formation of creative trends and the use of modern creative technologies based on sustainable development and digitalization. The creative technologies used in fashion industry enterprises are characterized. In conditions of martial law, fashion industry acquires special strategic importance, as it provides the Armed Forces of Ukraine and other law enforcement agencies with uniforms, contributes to the preservation of jobs and replenishment of the state budget. The study showed that under current operating conditions in Ukraine, fashion industry enterprises need to make a double transition and combine environmentally friendly development with digital transformation of business processes in order to maintain competitiveness and sustainable development. The double transition ensures the combination of digitalization with environmental, social and economic goals of fashion industry enterprises. Creativity has become the driver of new trends that allow enterprises not only to remain competitive, but also to shape global trends. Trends stimulate the development of creative technologies. Creative technologies provide the means and form of implementation of creative trends. Creative trends and creative technologies are closely interconnected and together form innovative products that meet the expectations of modern stakeholders.

Keywords: *fashion industry, double transition, sustainable development, creativity, digitalization, creative trends, creative technologies, digital fashion.*

Постановка проблеми. Значимість легкої промисловості в розвитку економіки України важко переоцінити, вона є важливою її складовою. Легка промисловість України історично має потужний потенціал. В умовах воєнного стану роль цієї сфери економічної діяльності суттєво посилюється. Водночас протягом останніх років галузь стикається з серйозними викликами, зумовленими воєнною агресією, перебоями в енергопостачанні та глибокими змінами світової економічної ситуації. В галузі мають місце і позитивні зрушення, спричинені активним розвитком цифровізації, вектором суспільства на сталий розвиток та екологізацію.

На сучасному етапі, в умовах збройної агресії проти України, особливої актуальності набуває розвиток національного військово-промислового комплексу та формування міжнародних кооперацій між оборонними підприємствами. Це, у свою чергу, стимулює динамічний розвиток суміжних галузей, що забезпечують потреби ВПК, зокрема легкої промисловості.

Аналіз останніх публікацій. Проблематика функціонування підприємств легкої промисловості відображена в наукових працях учених, зокрема О. Бородині, Т. Власюк, Л. Ганущак-Єфіменко, Т. Ізовіт, А. Касич, О. Ольшанської, І. Тарасенко та інших.

Невирішені частини дослідження. З тематики функціонування та удосконалення діяльності підприємств легкої промисловості, хоча і є достатньо багато публікацій

вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, недостатньо опрацьованими залишаються питання комплексного поєднання цифровізації із екологічними, соціальними та економічними цілями підприємств легкої промисловості.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності подвійного переходу підприємств легкої промисловості на цифрове та зелене лідерство, який передбачає формування креативних трендів та використання сучасних креативних технологій на основі сталого розвитку та цифровізації. Методологічну та інформаційну базу дослідження сформували наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, публікації у фахових періодичних виданнях і матеріали наукових конференцій, інформаційні ресурси мережі Інтернет, а також дані, розміщені на офіційних вебсайтах підприємств і організацій.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Унаслідок війни легка промисловість України зазнала суттєвих трансформацій. Значна кількість підприємств, передусім у регіонах із активними бойовими діями, була вимушена тимчасово зупинити виробничу діяльність або релокувати потужності до більш безпечних територій. Крім того, багато компаній стикнулися з кадровими труднощами, зумовленими мобілізацією працівників. До початку війни понад 75% працівників становили жінки, а зараз цей показник сягнув понад 90%. Підприємства, які залишилися працювати, стали ключовими постачальниками для Збройних сил України [9].

Джерело: розроблено автором на основі [1, 3, 4, 7, 8].

Рис. 1. Проблеми легкої промисловості України

На сучасному етапі розвитку легка промисловість України має з низку серйозних проблем, що представлені на рис. 1. Серед них провідне місце займають воєнні дії на території України, пов'язані з агресією РФ, недобросовісна конкуренція, спричинена присутністю на внутрішньому ринку контрабандної, контрафактної продукції та товарів секонд-хенду. Продукція, яка потрапляє в обіг незаконним шляхом або виготовляється у

підпільних умовах, створює нерівні умови конкуренції для національних виробників, оскільки зазвичай має нижчу ціну порівняно з вітчизняними товарами. Крім того, галузь відчуває гострий дефіцит фахівців окремих професій, зокрема конструкторів, технологів, механіків, швачок, складальників верху взуття та інших. Значною проблемою також залишається висока залежність українських підприємств легкої промисловості від імпорту обладнання, сировини й матеріалів.

Для усунення вищезазначених проблем на підприємствах легкої промисловості потрібний так званий подвійний перехід, який передбачає їх цифрову і зелену трансформацію (рис. 2). Подвійний перехід зможе забезпечити успішне функціонування підприємств легкої промисловості на сучасному глобалізованому ринку. Його реалізація передбачає одночасне впровадження цифрових технологій та орієнтацію підприємства на принципи сталого розвитку.

Джерело: розроблено автором.

Рис. 2. Подвійний перехід підприємств легкої промисловості

Це дає можливість підвищити ефективність бізнес-процесів, конкурентоспроможність виробників та виробів легкої промисловості. Цифровізація відкриває широкі можливості для підприємства підвищити якість та споживчу цінність продукції, покращити взаємодію зі споживачами, оперативно реагувати на зміни попиту, оптимізувати процес управління. Екологічна відповідальність і раціональне використання ресурсів сприяють формуванню позитивного іміджу бренду, зміцненню позицій на міжнародному та вітчизняному ринках. Подвійний перехід забезпечує поєднання цифровізації із екологічними, соціальними та економічними цілями підприємств легкої промисловості.

На сьогоднішній день легка промисловість переживає трансформацію, яка охоплює технологічні інновації, зміни у підходах до дизайну, маркетингу, екології та персоналізації товарів. Креативність стала рушієм нових трендів, що дозволяють підприємствам не лише залишатися конкурентоспроможними, а й формувати глобальні тенденції. Тренди стимулюють розвиток креативних технологій. Запити на автентичність, екологічність, інтерактивність змушують виробників створювати нові інструменти, вдосконалювати існуючі технології, знаходити нові креативні технології. Креативні технології забезпечують засоби й форму реалізації креативних трендів. Отже, креативні тренди і креативні технології тісно пов'язані між собою та взаємно впливають одне на одного. Разом вони формують інноваційні продукти, які відповідають очікуванням стейкхолдерів.

Одним із найпотужніших трендів в легкій промисловості є стійка мода (Sustainable Fashion), яка ґрунтується на екологічній свідомості. Все більше підприємств переходять до використання біо- та рециклінгових матеріалів: перероблений поліестер, органічна бавовна, тканини з коноплі або бамбуку. Бренди впроваджують zero-waste виробництво, де залишки сировини та матеріалів використовуються повторно або перетворюються в нові продукти. Існують українські бренди, до прикладу Kseniaschnaider, які активно використовують денім second-hand і популяризують апсайклінг у серійній та масовій моді.

Відповідальне виробництво та споживання передбачає раціональне використання природних ресурсів Землі та задоволення тільки необхідних потреб суспільства. Однією із важливих для виживання людства глобальних цілей сталого розвитку ООН є відповідальне виробництво та споживання.

Сучасний споживач є свідомим і звертає увагу не лише на якість і ціну товару, але і враховує такі аспекти, як умови виробництва продукції та дотримання виробником вимог сталого розвитку. До ключових заходів відповідального виробництва та споживання на підприємствах легкої промисловості належать: покращення споживчих і експлуатаційних характеристик продукції; впровадження практик фрісайклінгу, апсайклінгу та ресайклінгу; використання інноваційних матеріалів і досягнень біотехнологій; а також запровадження систем екологічного менеджменту у відповідності до вимог стандартів ISO, EMAS та інших.

Хоча на сьогоднішній день fast fashion ще зберігає свої позиції на ринку товарів легкої промисловості, увага споживачів все більше концентрується на slow fashion, яке передбачає виробництво якісного, довговічного одягу. Це змушує підприємства переорієнтувати свої бізнес-моделі на користь кращої якості та етичного ланцюга постачання, скорочення обсягів виробництва.

На підприємствах легкої промисловості активно розвивається інтеграція технологій. Текстиль із вбудованими технологіями (сенсорами, світлодіодами, терморегуляцією) активно використовується у спортивному, медичному, вже і у повсякденному одязі та взутті. Цей напрям дозволяє підприємствам відкривати нові ринки сучасних товарів. Передові українські виробники вже експериментують із антибактеріальними тканинами та текстилем із охолоджуючим ефектом.

Біотехнологічні розробки відкривають можливості для виробництва штучної шкіри та інших матеріалів для верху й низу взуття з альтернативної, нетрадиційної сировини, зокрема технічного молока, грибів, жому буряка, моркви, бананових шкірок тощо. Для України, як аграрної держави, розвиток біотехнологічного напрямку є особливо перспективним, оскільки дозволяє не утилізувати відходи сільськогосподарського виробництва, а залучати їх до повторного використання на підприємствах легкої промисловості. Компанії QMILK, Spiber, Suzanne Lee, Mycotex, ВІОС займаються розробкою та виробництвом матеріалів для легкої промисловості, застосовуючи біотехнологічні підходи.

У діяльності підприємств легкої промисловості електронна комерція посідає провідне місце серед напрямів цифровізації. Електронна комерція передбачає продаж продукції та електронних майданчиків – Інтернет-магазинах, на маркетплейсах та ін. Вона забезпечує вихід виробника на національні та міжнародні ринки без відкриття фізичних магазинів та можливість продавати продукцію 24/7 незалежно від географічного розташування клієнтів. Це призводить до зниження витрат на оренду торгових приміщень і персонал та забезпечує оптимізацію логістики та складських запасів за рахунок онлайн-замовлень.

Наразі цифрові технології на підприємствах легкої промисловості охоплюють практично всі ключові бізнес-процеси на етапах життєвого циклу продукції, зокрема виробничу діяльність, управління, логістику, маркетинг, постачання, збут та інші напрями (табл. 1). Упровадження цифрових технологій відкриває можливості автоматизації та роботизації виробничих процесів, підвищення прозорості управлінських рішень, скорочення витрат. Використання сучасних інформаційних систем сприяє оптимізації ланцюгів постачання, підвищенню якості обслуговування споживачів, кращому плануванню ресурсів. У результаті підприємства стають більш гнучкими, адаптивними до ринкових змін, а значить, більш конкурентоспроможними.

Таблиця 1

Цифровізація бізнес-процесів підприємств легкої промисловості

Етапи життєвого циклу товарів легкої промисловості	Цифровізація бізнес-процесів на етапах ЖЦТ
Маркетинг	Аналіз ринку та попиту за допомогою цифрових платформ, CRM-систем, соціальних мереж і аналітики даних для прогнозування модних тенденцій та вподобань споживачів, використання Big Data.
Проектування, конструювання	Використання CAD/CAM-систем, 3D-моделювання взуття, віртуальних прототипів і автоматизованого підбору матеріалів.
Закупівлі	Електронні системи закупівель, автоматизований облік матеріалів, цифрові платформи для роботи з постачальниками.
Виробництво	Автоматизовані та роботизовані лінії, системи контролю якості з використанням датчиків і комп'ютерного зору, моніторинг процесів у реальному часі, інтелектуальні виробничі системи.
Постачання	Цифровий облік готової продукції, системи планування поставок, інтеграція з партнерами через ERP-системи.
Логістика	GPS-моніторинг транспорту, оптимізація маршрутів, системи управління складом (WMS), системи управління ланцюгами постачання.
Управління	ERP-системи для управління персоналом, фінансами, виробництвом і аналітики ефективності роботи підприємства.
Ремонт	Цифрові бази даних дефектів, автоматизований облік звернень, використання 3D-сканування для підбору деталей і відновлення взуття.

Джерело: розроблено автором на основі [1, 2, 5, 7, 11].

Штучний інтелект відіграє дедалі важливішу роль у легкій промисловості, допомагаючи підприємствам працювати швидше, точніше та ефективніше. Завдяки ШІ автоматизуються процеси проектування одягу й взуття, прогнозується попит на продукцію, оптимізується використання матеріалів і зменшуються відходи. Інтелектуальні системи контролю якості здатні виявляти дефекти на ранніх етапах виробництва, а аналіз даних споживачів дозволяє створювати персоналізовані товари відповідно до модних тенденцій. У

результаті впровадження штучного інтелекту легка промисловість стає більш конкурентоспроможною та орієнтованою на потреби ринку.

Індивідуальний підхід – ще один креативний тренд на підприємствах легкої промисловості. Сучасні споживачі хочуть унікального продукту, який враховує їх індивідуальність та стиль. Тому підприємства галузі активно впроваджують масову кастомізацію, а це означає, що клієнт може самостійно обрати колір, модель, фасон, принт для себе. Цифровізація виробництва продукції дає таку можливість.

Останніми роками у сфері легкої промисловості спостерігається активне впровадження технологій доповненої та віртуальної реальності (AR/VR). Ці сучасні технології формують wow-ефект товару, що призводить до зростання обсягів реалізації, підвищення ефективності діяльності підприємств, зниження витрат.

Одним із найінноваційніших напрямів є цифрова мода, що являє собою сферу модної індустрії, орієнтовану на проектування, презентацію та застосування одягу, взуття й аксесуарів виключно у віртуальному просторі. У розвинених країнах світу 9% клієнтів здійснюють купівлю нового одягу виключно з метою створення контенту для соціальних мереж із подальшим поверненням товару [10]. Також 60% одягу та взуття виявляються на сміттєзвалищі через рік після покупки [6]. Вирішення цієї проблеми забезпечили інноваційні цифрові технології, що міцно інтегрувалися у fashion-індустрію.

Цифрові дизайнери розробляють віртуальну продукцію легкої промисловості, яка функціонує в соціальних мережах, комп'ютерних іграх, метавсесвітах та AR/VR-середовищах. Такий товар не має матеріальної форми й існує виключно у цифровому форматі – його можна «використовувати» на фотографіях, віртуальних аватарах або ігрових персонажах. І якщо цифрова модель виявиться вдалою, то може бути прийнято рішення про її фізичне виробництво.

Підприємства використовують CLO 3D, Browzwear та інші платформи для створення цифрових прототипів, що дає змогу зменшити витрати та значно пришвидшити процес запуску нової колекції. 3D-дизайн, цифрові примірочні та віртуальні колекції змінюють виробництво та продаж одягу та взуття. Колекції, які існують лише в цифровому просторі, digital-мода, стають все більш популярними серед покоління Z.

Висновки. В умовах воєнного стану України необхідним є здійснення подвійного переходу підприємств легкої промисловості до зеленого та цифрового лідерства. Подвійний перехід забезпечує поєднання цифровізації із екологічними, соціальними та економічними цілями підприємств легкої промисловості. Креативність стала рушієм нових трендів, що дозволяють підприємствам не лише залишатися конкурентоспроможними, а й формувати глобальні тенденції. Тренди стимулюють розвиток креативних технологій. Сучасні запити змушують виробників створювати нові інструменти, вдосконалювати існуючі технології, знаходити нові креативні технології, які забезпечують засоби й форму реалізації креативних трендів. Креативні тренди і креативні технології тісно пов'язані між собою, взаємно впливають одне на одного та формують інноваційні продукти, які відповідають очікуванням споживачів та інших стейкхолдерів.

References

1. Bondarenko, S. (2022). Ekolohizatsiia upravlinnia yakistiu biznes-protsesiv na pidpriemstvi [Greening the quality management of business processes at the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo*, Vol. 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-60> [in Ukrainian].

Література

1. Бондаренко С. Екологізація управління якістю бізнес-процесів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-60>.

2. Kasych, A.O., & Bondarenko, S. M. (2022). Retsyklinh yak sfera realizatsii derzhavno-privatnoho partnerstva ta instrument zabezpechennia tsilei staloho rozvytku [Recycling as a sphere of implementation of public-private partnership and a tool for ensuring sustainable development goals]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, Vol. 76, P. 176–180. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/76_2022/27.pdf [in Ukrainian].
3. Lehka promyslovist v period pandemii [The fashion industry during the pandemic]. *Industriia mody*, 2021, No. 1, P. 8–12 [in Ukrainian].
4. Lehka promyslovist Ukrainy: buty chy ne buty [Fashion industry of Ukraine: to be or not to be]. *Industriia mody*, 2019, No. 2, P. 7–9 [in Ukrainian].
5. Materialy zasidannia Antykrizovoho shtabu stiikosti ekonomiky Ukrainy v period viiskovoho stanu [Materials of the meeting of the Anti-Crisis Headquarters for the Stability of the Ukrainian Economy during the Period of Martial Law], March 8, 2024, Kyiv [in Ukrainian].
6. "Moda duzhe shvydko formuie zvalyshcha": 5 pravyl eco-friendly harderobu ["Fashion very quickly creates landfills": 5 rules of eco-friendly wardrobe]. URL: <https://rubryka.com/video/eco-friendly-wardrobe/> [in Ukrainian].
7. Ofitsiyni sait Ukrainskoi asotsiatsii lehkoï promyslovosti (Ukrlehprom). URL: <https://ukrlegprom.org/ua/> [in Ukrainian].
8. Dorozhnia karta podviinoho perekhodu lehkoï promyslovosti [Roadmap for the dual transition of light industry]. Kyiv: APPAU, 2024. 13 p. [in Ukrainian].
9. Sukhorukova, H. (n.d.). Stan lehkoï promyslovosti v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy [The state of the fashion industry in Ukraine: challenges and prospects]. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-viklyki-ta-perspektivi> [in Ukrainian].
10. Shcho take digital fashion i yak pratsiuie tsyfrova moda v Ukraini pid chas viiny [What is digital fashion and how does digital fashion work in Ukraine during wars?]. URL: <https://elle.ua/moda/fashion-blog/shcho-take-digital-fashion-i-yak-pracyue-cifrova-moda-v-ukraini-pid-chas-viyni/> [in Ukrainian].
11. Kasych, A., Suler, P., & Rowland, Z. (2020). Corporate Environmental Responsibility Through the Prism of Strategic Management. *Sustainability*, 12 (22). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9589>.
2. Касич А. О., Бондаренко С. М. Рециклінг як сфера реалізації державно-приватного партнерства та інструмент забезпечення цілей сталого розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 176–180. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/76_2022/27.pdf.
3. Легка промисловість України: бути чи не бути. *Індустрія моди*. 2019. № 2. С. 7–9.
4. Легка промисловість в період пандемії. *Індустрія моди*. 2021. № 1. С. 8–12.
5. Матеріали засідання Антикризового штабу стійкості економіки України в період військового стану, 28 березня 2024 р., м. Київ.
6. "Мода дуже швидко формує звалища": 5 правил еко-дружлив гардеробу. URL: <https://rubryka.com/video/eco-friendly-wardrobe/>
7. Офіційний сайт Української асоціації легкої промисловості (Укрлегпром). URL: <https://ukrlegprom.org/ua/>
8. Дорожня карта подвійного переходу легкої промисловості. Київ: APPAU, 2024. 13 с.
9. Сухорукова Г. Стан легкої промисловості в Україні: виклики та перспективи. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/stan-legkoyi-promislovosti-v-ukrayini-viklyki-ta-perspektivi>.
10. Що таке digital fashion і як працює цифрова мода в Україні під час війни URL: <https://elle.ua/moda/fashion-blog/shcho-take-digital-fashion-i-yak-pracyue-cifrova-moda-v-ukraini-pid-chas-viyni/>
11. Kasych A., Suler P., Rowland Z. Corporate Environmental Responsibility Through the Prism of Strategic Management. *Sustainability*. 2020. Vol. 12 (22). URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/22/9589>.